

*Diagnostický ústav pro mládež,
Praha 2, Lublaňská 33*

CZ-120 00, Praha

dius@dius.cz

tel: 224262505, 224262506

System péče o klienty ohrožené závislostí v Diagnostickém
ústavu pro mládež, Praha 2

Obsah

Charakteristika zařízení	3
Základní úkoly DÚM	3
Jednotlivé části zařízení	4
Diagnostický ústav pro mládež, Praha 2, Lublaňská 33	4
Pracoviště Vratislavova ulice	4
Naplnění terapeutických cílů	4
Problematika rizikového užívání omamných a psychotropních látek.....	5
Identifikace problému.....	5
Anamnéza.....	5
Testování	6
Selhání	6
Přítomnost nebezpečných substancí v zařízení	6
Detox	6
Adiktologické poradenství poskytované klientům v DÚM.....	7
Teoretický rámec	7
Uplatňované základní přístupy	7
Proces adiktologického poradenství.....	7
Krizová intervence	8
Skupinové poradenství	9
Individuální poradenství.....	12
Rodinné poradenství	14
Spolupráce s dalšími organizacemi.....	15
Další intervenční programy, které nejsou zaměřeny na děti ohrožené užíváním OPL	15

Charakteristika zařízení

Diagnostický ústav pro mládež, Praha 2 (dále jen DÚM) je školským zařízením pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy pro mládež s poruchami chování ve věku 15 až 18 let (případně do 19-ti let) v souladu s ustanovením § 5 zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních v platném znění. Poskytuje komplexní diagnostické, reedukační, preventivně výchovné a terapeutické služby ohroženým chlapcům od 15 do 18 let po dokončení povinné školní docházky.

Jedná se o zařízení s celoročním nepřetržitým provozem. Provoz může být dočasně omezen nebo přerušen jen ze závažných důvodů na základě souhlasu MŠMT ČR a za předpokladu, že péče o děti je řádně zajištěna jiným způsobem. Péči o děti je povinen zajistit zřizovatel zařízení. Celková kapacita zařízení je 40 dětí. V zařízení jsou také lůžka pro děti zachycené na útěku z jiných školských zařízení.

Územní působnost Diagnostického ústavu pro mládež, Praha 2 je dána pro obce s rozšířenou působností: hlavní město Prahu a kraje Středočeský, Plzeňský, Karlovarský, Liberecký, Ústecký, Jihočeský, Královéhradecký a pro správní obvody obcí s rozšířenou působností Hlinsko, Holice, Chrudim, Pardubice, Přelouč, Havlíčkův Brod, Humpolec, Chotěboř, Pacov, Pelhřimov a Světlá nad Sázavou.

Základní úkoly DÚM

Diagnostické: Zajištění komplexní psychologické, pedagogické a etopedické diagnostiky dítěte.

Výchovné a vzdělávací: Rozvíjení osobnosti dítěte s ohledem na jeho individuální vzdělávací a výchovné potřeby.

Terapeutické: Zajištění terapeutické péče zaměřené na rozvoj osobnosti, odpovídající potřebám dětí. Hlavními tématy je sanace rodinných vztahů, oblast poruch chování a pozornosti a poruch přizpůsobení a sociálních vztah a práce s dětmi ohroženými závislostním chováním (rizikovým užíváním návykových látek i nelátkovými závislostmi).

Poradenské a informační: Konzultace a poradenství pro osoby zodpovědné za výchovu, pedagogické pracovníky, školy, pracovníky OSPOD, pracovníky soudů.

Sociálně-právní: Zajištění pomoci dětem v sociální a právní oblasti v součinnosti s pracovníky OSPOD.

Organizační: Umisťování a přemisťování dětí, a to ve spolupráci se soudy, orgány sociálně právní ochrany a zákonnými zástupci dětí.

Metodicko-koordinační: Činnosti směřující k prohloubení a sjednocení odborných postupů zařízení v rámci územního obvodu, k ověřování jejich účelnosti a ke sjednocení součinnosti s orgány státní správy a dalšími osobami, zabývajícími se péčí o děti. Metodicky vedeme zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy v rámci sítě zařízení, spadajících do územního obvodu DÚM, Praha 2.

Jednotlivé části zařízení

Diagnostický ústav pro mládež, Praha 2, Lublaňská 33

Kapacita: 24 lůžek

Školské zařízení poskytuje odborné služby a plní úkoly v souladu se zákonem č.109/2002 Sb. a vyhláškou č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.

Pracoviště Vratislavova ulice

Kapacita: 12 lůžek

Školské zařízení zde poskytuje odborné služby a plní úkoly v souladu se zákonem č.109/2002 Sb. a vyhláškou č. 438/2006 Sb., se zaměřením na poskytování prodloužené výchovně terapeutické péče o děti přijaté do DÚM na základě rozhodnutí soudu. Hlavním kritériem pro přijetí dětí do tohoto programu jsou jejich osobnostní rysy, zdravotní stav nebo životní situace, které vyžadují stabilní prostředí rodinného typu. Do této skupiny jsou zařazovány také chlapci, kteří studují obory, jejichž studium by bylo obtížné zajistit v síti školských zařízení mimo hlavní město. Program klade důraz na poskytování poradensko-terapeutické podpory. Naší snahou je, aby se život chlapců v této skupině co nejvíce blížil životu jejich vrstevníků v rodinách. Součástí programu je propojení činností vedených odbornými pracovníky s volnočasovými aktivitami a programy dostupnými ve městě a jeho okolí a související příprava dětí na zvládnutí mimoústavního prostředí, vyžadující posílení jejich příslušných osobnostních a sociálních kompetencí. Děti mají možnost věnovat se volnočasovým aktivitám podle individuálních preferencí, věnujeme velkou pozornost osvojení pracovních návyků a finanční gramotnosti. Děti se podílejí na provozu všech tří bytů tvořících toto pracoviště.

Na pracovišti je poskytováno vzdělávání v rámci běžných středních škol v hlavním městě a okolí.

Naplňování terapeutických cílů

V rámci terapie zaměřené na problémové chování se snažíme hledat nové způsoby chování a dosáhnout alespoň částečného náhledu na maladaptivní reakce. Celý systém DÚM je zaměřen na posilování funkčních způsobů chování. Východiskem naší práce je motivace chlapce k požadované změně. Individuální práce je zaměřena na motivaci ke změně a v dosahování této změny užíváme týmového přístupu a spolupráce veškerého personálu. V rámci terapie stanovujeme strategie, motivační rozhovory, uzavíráme s klientem smlouvy, reflektujeme i dílčí pokroky, hledáme všechny využitelné zdroje. Hledáme v rodinném systému dítěte a jeho přirozeném prostředí důležité osoby, které ho mohou motivovat společně s námi a poskytnout mu podporu. Snažíme se měnit vnímání příčin problému, sebe i důsledků svého chování. Podporou tohoto procesu je strukturovaný výchovný skupinový program, který užívá jasných pravidel a prvků direktivního přístupu. Důležitým krokem ke změně u klienta je sebeúcta a zlepšení funkčního sebehodnocení. Klientela DÚM se skládá z dětí, které mají výrazné deficity v sociální oblasti, v profesní přípravě, některé děti pocházejí z naprosto nefunkčního

rodinného prostředí, valná část dětí v DÚM je nějakým způsobem sociálně znevýhodněná, někteří klienti mají výrazně disharmonickou strukturu osobnosti. Je proto nutností pracovat velmi flexibilně a definovat jasně potřeby dítěte i specifické cíle, které můžeme v rámci diagnostického pobytu naplnit, stejně jako cíle, které by měly být naplňovány v další výchově.

Problematika rizikového užívání omamných a psychotropních látek

DÚM, Praha 2 není primárně orientován na léčbu závislostí, ale prodloužená doba pobytu před nás staví úkol řešení rizikového užívání psychotropních látek. V současné době se doba pobytu prodloužila průměrně na 150 dní, ale nejsou výjimkou děti, které v DÚM, Praha 2 pobývají i déle než osm měsíců.

Nejsme zdravotnické zařízení, nelze tedy uplatnit medicínský model léčení dětí ohrožených závislostí.

Podmínkou efektivity práce s ohroženými dětmi je **komplexní přístup** (psychoterapie/psychologické poradenství, adiktologické poradenství, farmakoterapie, socioterapie, sociální práce, právní poradenství (v DÚM je realizována úzkou spoluprací týmu odborných pracovníků: psycholog, etoped, sociální pracovník, speciální pedagog, adiktolog) a provázanost působení na dítě v průběhu veškeré výchovně-vzdělávací činnosti a programů probíhajících v DÚM.

Identifikace problému

Anamnéza

Důležitým indikátorem je pro nás **anamnéza dítěte**. Pokud je z dostupných údajů pravděpodobné, že problematika užívání návykových látek a případně nelátkových závislostí bude dominovat, je chlapec automaticky zařazen do našeho systému adiktologické péče.

Pro podrobnější diagnostiku využíváme v rámci anamnestického šetření řady **diagnostických nástrojů**. Kromě rozhovorů (psycholog, adiktolog) jsou aplikovány dotazníky:

CRAFFT určený pro cílovou skupinu děti a dospívající s cílem identifikace rizikového chování u dětí a dospívajících.

DAST – Screeningový nástroj k určení míry zneužívání návykových látek a Evropský index závažnosti návykového chování – EuropASI.

AUDIT – Test pro identifikaci poruch působených užíváním alkoholu

Fagerströmův test nikotinové závislosti

Skríningový dotazník pro dospívající, identifikující rizikové oblasti (Volně podle R. E. Tartera adaptovali Nešpor, Csémy a Mullerová) – upravená zkrácená vlastní verze

SURPS – Škála osobnostních rysů představující riziko z hlediska užívání návykových látek

DOTAZNÍK A-DES – Škála disociativních zážitků pro adolescenty

Judith Armstrong, PhD, Frank W. Putnam, MD, Eve Bernstein Carlson, PhD

Testování

Diagnostický ústav pro mládež, Praha 2 spolupracuje se společností REMEDIS na poskytování adiktologické péče. Testování na přítomnost omamných a psychotropních látek vnímáme jako nezbytnou součást poskytované pomoci.

Obrovskou komplikací je pro nás nemožnost sami vyhodnocovat testy na přítomnost OPL z moči.

První testování probíhá co nejdříve při přijetí chlapce do DÚM, Praha 2. Informace, které nám toto úvodní testování poskytne, slouží ke zmapování problému a také jako zpětná vazba pro samotného chlapce.

Nezbytnost dalšího testování spočívá především na stanovení jednotlivých kroků pomoci stanovených v PROD chlapce. Zaměřujeme se primárně na stav chlapce po návratu z vycházek, z pobytů u zákonných zástupců.

Výsledek testu je spojen se sankcí – v případě positivity zrušení všech odměnových akcí včetně samostatných vycházek na dva týdny. V práci s restrikcemi se snažíme udržet dítě motivované ke spolupráci.

Selhání

V práci se selháním se snažíme porozumět motivům chlapce, které ho k selhání dovedly. Aplikujeme přijímací a otevřený přístup místo pouhého direktivního trestání. Chlapci tak mají možnost zažít korektivní emoční zkušenost a lépe porozumět motivům jednání vedoucí k opakované intoxikaci.

Přítomnost nebezpečných substancí v zařízení

Vzhledem k věku chlapců a charakteru zařízení je pro naši práci mimořádně důležité udržet „čisté prostředí“. Naší prioritou je, aby pobyt u nás nevedl ke zhoršení výchovných problémů, proto se náš tým snaží o maximální kontrolu v této oblasti. Jakákoliv přítomnost NL v zařízení je naprosto tabu.

Detox

Jen velmi malé procento chlapců přichází do zařízení z DdaDc Nemocnice Milosrdných sester Karla Boromejského.

Přijetí akutně intoxikovaného chlapce je pro nás velkým rizikem, nejsme zdravotnické zařízení v DÚM nepracuje zdravotnický personál. V případě podezření (při nemožnosti dítě otestovat vlastními silami) kontaktujeme RZS.

Jednou z oblastí, kde vnímáme ohrožení zdraví a v krajním případě i života dítěte je záchytné pracoviště. Chlapec, který je PČR zachycen na útěku, je po úkonech s tím souvisejících dovezen hlídkou do našeho zařízení. O chlapci nemáme žádné informace, nesmíme jej otestovat, na RSZ se samozřejmě obracíme, jen pokud jsou na dítěti známky intoxikace patrné.

Na záchytném pracovišti nesmí být kamerový systém, kontrola dítěte se provádí návštěvami v půlhodinových intervalech. Je krajně nezodpovědné, že jsme nuceni přebírat chlapce

v jakémkoliv stavu, a to i v akutních stavech, které mohou přímo či nepřímo ohrožovat zdraví dítěte.

Adiktologické poradenství poskytované klientům v DÚM

Teoretický rámec

V rámci procesu adiktologického poradenství se snažíme poskytovat mladistvému nebo skupině mladistvých s adiktologickou problematikou ve vztahu partnerské spolupráce informace, rady, vedení a podporu při řešení jeho závislostního chování či problémů s ním úzce spojených, které jsou přiměřené k jeho aktuální životní situaci a jeho životním cílům a potřebám tak, aby se zlepšila jeho schopnost se ve své životní situaci orientovat a na základě využití vlastních sil a zdrojů ji řešit nebo přijmout.

Uplatňované základní přístupy

- ✓ **Krátká intervence** – po identifikaci aktuálních nebo potenciálních problémů spojených s užíváním psychoaktivních látek nebo jiným závislostním chováním a motivovat takto ohrožené děti, které aktuálně adiktologickou pomoc odmítají (i dočasně), ke změně jejich rizikového chování. Obvykle se skládá z krátkého vyšetření mapujícího charakter závislostního chování, informování o jeho rizicích a doporučení, jak omezit rizikové závislostní chování
- ✓ **Motivační intervence** - motivace se považuje za důležitý první krok k jakékoliv akci nebo ke změně chování. Motivace není charakterizována jako stálý osobnostní rys, ale jako aktuální stav připravenosti ke změně, který je možný ovlivnit psychologickou intervencí
- ✓ **Kognitivně behaviorální přístup** – vychází z teorie, že závislostní chování je jeden z maladaptivních způsobů zvládnání problémů a naplňování určitých potřeb; závislostní chování je pak série naučeného chování v určitých situacích, jež je získané stejným způsobem jako kterékoliv jiné naučené chování. Důležitá je identifikace rizikových situací vedoucích k závislostnímu chování a nacvičení strategií, jak s těmito situacemi zacházet a jak problémové chování změnit
- ✓ **Psychodynamický přístup** – vychází z předpokladu, že osobnost je formována ranými zkušenostmi a že závislostní chování je následkem uvíznutí v některé z raných vývojových fází člověka. Závislostní chování je důsledkem nevědomě vyjádřených motivů a konfliktů.

Proces adiktologického poradenství

1) oblast obsahová (co klientovi sdělujeme): informace sdělující skutečnost a rozšiřující možnosti rozhodovat se o věcech, které souvisejí s momentální životní situací, **rady** jakožto informace přizpůsobené a cílené na aktuální situaci dítěte, a **podpora** vyjadřovaná dítěti.

- ✓ **psychologické poradenství:** zaměřuje se na intrapsychické a interpersonální problémy
- ✓ **právní poradenství:** nejčastěji se jedná o dluhové poradenství a trestněprávní problematiku

- ✓ **zdravotní poradenství:** poskytování informací týkající se bezpečného užívání návykových látek, zdravotních problémů souvisejících s užíváním návykových látek a obecné informace o léčebných možnostech
- ✓ **sociální poradenství:** informace týkající se řešení aktuální sociální situace, nejčastěji jde o pomoc v zařizování dokladů, dluhové poradenství, orientace v systému sociálních dávek, hledání bydlení a pracovní poradenství

2) oblast vztahová (v jakém vztahu obsah sdělujeme) poradenství se odehrává ve vztahu, současně může vzniknout:

- ✓ **Pracovní vztah:** kontrakt či zakázka mezi adiktologem a mladistvým, ve které je stanovena oblast, cíl spolupráce a podmínky, za jakých bude poradenský proces probíhat, podmínkou dobrého pracovního vztahu je zakázka, kterou je důležité uvést do možností a mezi poskytované adiktologické služby, a její formování má často dynamický charakter
- ✓ **Přenosový a protipřenosový vztah:** reakce na klienta, které vznikají v důsledku klientova vlivu na terapeutovo nevědomí (proaktivní – zkušenost terapeuta s lidmi se závislostí, reaktivní – komplikovaná klientela s častou komorbiditou (poruchy osobnosti především hraničního a narcistního typu, které se projevují v konfliktním chování vůči profesionálům, častými relapsy a poměrně špatnými léčebnými výsledky))
- ✓ **Reálný vztah:** autentický a realistický vztah mezi klientem a pracovníkem, který probíhá na základě tří proměnných, kterými jsou **autenticita, akceptace, empatie**. V popředí u většiny adiktologických klientů, kteří díky svému chování často zažili odsuzování druhých lidí, je základní vztahovou potřebou **potřeba akceptace**

3) oblast formy (v jaké formě sdělujeme obsah)

Uplatňujeme čtyři základní formy adiktologického poradenství:

- ✓ krizová intervence
- ✓ skupinové poradenství
- ✓ individuální poradenství
- ✓ rodinné poradenství

Krizová intervence

Cílem práce s dítětem v krizové situaci (situaci, kterou osobně prožívá jako zátěžovou a ohrožující), je pomoci zpřehlednit a strukturovat prožívání a zastavit ohrožující nebo jiné kontraproduktivní tendence v jeho chování. Zaměřuje se na prvky, které bezprostředně souvisejí s aktuální krizovou situací a podporuje klienta v jeho kompetenci řešit problém tak, aby dokázal aktivně a konstruktivně zapojit své vlastní síly a schopnosti a využít potenciálu přirozených vztahů. Trvá po dobu klientova krizového stavu, jedno až tři setkání, v případě hospitalizace trvá krizová intervence obvykle pět po sobě jdoucích dní, pak může přejít v další formy psychoterapeutické práce.

Mezi závislostním chováním a krizí lze vymezit tři základní typy vztahu

- **závislostní chování jako důsledek nezvládnuté krizové situace** - místo konstruktivního vyřešení a zvládnutí krizové situace si člověk raději zvolí příjemnější cestu v podobě užívání návykových látek nebo jiného závislostního chování, jejichž hlavní funkce je zmírnění či naprosté odstranění psychické bolesti - sebemedikace, která krizovou situaci doprovází, a je možné očekávat, že v procesu péče se pozůstatky nezvládnuté krizové situace objeví jako téma k dodatečnému zpracování
- **závislostní chování jako příčina krizové situace** - závislostní chování po nějakém čase obvykle vede ke krizové situaci (důsledek rizikového chování, omezené zvládací strategie v důsledku závislostí), kterými může být situační krizové situace (u mladistvých např. útěk, opuštění rodiny, ztráta školy,..., nebo neodkladné krizové stavy - toxická psychóza, sebevražedné chování nebo akutní somatický krizový stav)
- **krize v procesu práce na změně** - neadiktologické krize (vztahové problémy v rodině, v partnerském vztahu), adiktologické krize (relaps). Čím kratší dobu se osoba nachází v procesu, tím snáze se může ocitnout v krizových situacích, které mohou vést k relapsu. Cílem je naučit jiné způsoby, jak tyto krizové situace zvládat.

Limity a další otázky, které průběžně diskutujeme a hledáme řešení:

- nemotivovaní, těžce závislí, injekční uživatelé – utvoření zvláštní skupiny, zaměření na Harm reduction
- uživatelé několika NL současně – omezení a abstinence od tvrdých drog x nechutí skončit s užíváním THC
- práce s duálními diagnózami

Skupinové poradenství

Adiktologická skupina „Kontejner“

Garant: Mgr. Marcela Metelková

Indikovaná primární prevence se zaměřuje na jedince, kteří jsou vystaveni působení výrazně rizikových faktorů, případně u kterých se již vyskytly projevy rizikového chování. Smyslem je podchytit rizikovou skupinu problémových uživatelů návykových látek formou krátkodobého intervenčního programu, zabránit tak či zmírnit progresi potenciálního problémového vývoje.

Adiktologická skupina je určena chlapcům, kteří jsou do ní při přijetí do DÚM indikováni jako uživatelé drog (v různé fázi od experimentátorů po již závislé).

Organizace:

- 1x týdně, Úterý 12.30 – 14.00, první skupina 17. 4. 2018
- Realizátoři: Mgr. M. Metelková, Mgr. M. Dvořák, Bc. P. Maliňák
- Cílová skupina – jedinci s výraznými projevy rizikového chování vzhledem k užívání NL dle indikace vstupních materiálů klientů – zařazení do skupiny
- Příprava na účast ve skupině - předskupinové interview

- Zapojení chlapce ve skupině na dobrovolné bázi, aktivní účast x pasivní účast
- Skupiny se strukturovaným programem x terapie realitou – teď a tady, psychoedukační skupiny, podpůrné skupiny, kognitivně - behaviorální skupiny
- Témata do skupin přinášejí i chlapci sami

Proč kontejner? Je to místo, kam můžeme zahodit vše zkažené, poškozené, nepotřebné, nežádoucí. Kontejner by tedy měl být pro chlapce prostorem, kde mohou otevřeně hovořit o svých problémech zejména spojenými s užíváním návykových látek, možnostmi zbavit se negativních myšlenek, nezdravých postojů, nepotřebných návyků, poškozených vzorců chování. Naším cílem je vytvořit zde bezpečné prostředí pro sdílení prožitků, zkušeností, uvolnění emocí, dát příležitost uvědomit si své společné i specifické pocity, učit se přijímat a respektovat názory druhých a vzájemně si dávat zpětnou vazbu zdravým způsobem.

Naše **cílová skupina** je charakteristická svou různorodostí, v těchto podmínkách není možné pracovat jako s terapeutickou skupinou motivovaných klientů v běžné léčbě. Ne všichni účastníci se považují za problémové uživatele či uznávají rizikovitost svého experimentování, mnozí se zatím neselektovali s negativními zkušenostmi a vidí pouze pozitiva, někteří chlapci nají pouze malou či žádnou motivaci ke změně v užívání. Navíc je zde určité procento dětí, pro které nemusí být skupinová intervence přínosem, mají problémy s labilním duševním zdravím, jsou ovlivněni medikací, v nápadnostech chování jsou zřetelné charakteristické rysy ADHD (neudrží pozornost, jsou impulzivní, s projevy hyperaktivity), projevují se nízkou frustrační tolerancí, neschopností a nezájmem plánovat a předvídat důsledky svého jednání, mají problém s respektováním autorit, chybí jim smysluplné zájmy. Z uvedených důvodů je nutné vždy individuálně zhodnotit přínos účasti na skupině pro každého klienta.

Další charakteristikou je otevřenost skupiny. Tak, jak jsou chlapci průběžně do diagnostického ústavu přijímáni a průběžně ho opouštějí, mění se stále také složení adiktologické skupiny. Nelze tedy zcela koncipovat pevný návazný program. Vycházíme z konkrétní skladby chlapců a reagujeme na momentální situaci v celé komunitě ústavu, na aktuální potřeby chlapců. Konkrétní situace a dění v komunitě jsou velmi nepředvídatelné (útěky, přemístění, dekompenzace chlapců, hospitalizace, ...), je třeba flexibilně reagovat a přizpůsobovat se okamžitým změnám.

Postupně se nám osvědčila určitá kostra a skupina si řídí zhruba touto strukturou:

- **Uvítání všech členů** skupiny sedících v kruhu, seznámení nových členů s pravidly skupiny a jejich zopakování, stručné představení programu
- Každý jednotlivec **zhodnotí uplynulý týden**, co se podařilo, co ne a proč, z čeho se můžu poučit, co bych chtěl příště udělat jinak, za co bych se pochválil, zpětná vazba od ostatních, ocenění
- Jak se momentálně cítím, co mě tíží, jaká je moje situace v komunitě, o čem bych dnes chtěl mluvit, kdo má připravené téma k diskusi, řízená diskuse viz témata uvedená dále

- **Společná aktivita:** Dramatická cvičení (Horké křeslo, Sochy s emocemi, Je to ve tvé hlavě, Debata o negativním myšlení,...), nácvikové aktivity (viz dále), společná výtvarná technika, sportovní aktivita, relaxační aktivita, hudební, taneční, ...
- **Plánování:** krátkodobé x dlouhodobé cíle, je změna?, je posun?, jsou mé cíle realistické?, co mohu změnit a jak toho dosáhnout?, kdo mi může pomoci?, jaké mám vlastní zdroje?, strategie?, nemusí to vyjít, zkouška x omyl
- Je zájem o **konkrétní téma** na příští skupinu?
- Krátká **reflexe a rozloučení**

Témata k diskusi:

- **Já – proč беру (zkouším) drogy?**
Získání informací o míře užívání, zkušenostech, o náhledu na nebezpečí ohrožení, otázky: proč jsem ve skupině právě já, jak se vztahuju k sobě, vztah k vlastnímu zdraví – bál jsem se někdy o sebe, mám sklony riskovat s vědomím, že si můžu ublížit, měl jsem někdy strach ze smrti, myslel jsem na pocity blízkých při ohrožování sebe sama, jak mě může ohrozit i první zkušenost s drogou, mám dostatečné a pravdivé informace, ohrozil jsem se na životě, jak nebezpečné je kombinování látek, zneužívání léků, alkohol jako „tolerovaná droga“.
- **Droga**
Edukace, sdílení zkušeností, návykovost, porucha odměňovacího systému, jsem už závislý? Mapování stavu. A co alkohol? Co je normální? Marihuana x schizofrenie, zdravotní a další rizika - ovlivnění emocí, paměť a učení, motorika a rovnováha, demotivační syndrom. Fáze závislosti zejména u uživatelů marihuany: *nadšení* – je to tak, jak jsem si představoval; *užívání* – je to tak jak chci; podezření – asi vše není tak, jak bych chtěl; *prozření* – není to tak, jak jsem chtěl, ale nechci změnu; *předzměna* – chci změnu, ale nejde mi to; *změna* – abstinence = norma.
- **Problém s drogou**
Fáze změny: *Prekontemplace* = neuvažuji o změně, pozitiva převažují nad negativy; *kontemplace* = uvědomuji si pozitiva i negativa, uvažuji o změně; *odhodlání* = rozhodl jsem se pro změnu, negativa převažují nad pozitivy; *akce* = aktivně usiluji o změnu; *udržování* = úspěšně jsem dosáhl změny a jsem schopen ji udržet (6 – 12 měsíců); *setrvání* až 5 let. Co je to relaps a co nás učí, je možný v každé fázi? V jaké fázi se asi nacházím já nyní? Jak to bylo před třemi měsíci? Kam bych rád dospěl za další 3, 6 měsíců? Která strategie, osoby by mi mohly pomoci? Které osoby, pocity a situace by mi mohly stát v cestě? Kriminalita spojená s drogami.
- **Prevence relapsu**
Nebezpečné a pro mne zátěžové situace – zvládnání negativních emocí – strach, hněv, agresivita, co jsou to spouštěče – pozitivní x negativní. Co je to carving – bažení a jak to zvládat. Vliv okolí – konformita, tlak vrstevníků, potřeba někam patřit, hledání identity.
- **Vztahy**

Komunikace, vztahy v rodině, ve škole, intimní vztahy, pocity osamělosti, nesplněná očekávání, vztah k autoritám.

- **Nelátkové závislosti**

Porovnání znaků, nadměrné používání PC, hraní her, online hry, sázení na internetu, závislost na sociálních sítích, gambling, vlastní zkušenosti v osobní historii, důsledky.

- **Práce s emocemi**

Zvládání vzteku a agrese, strach a úzkost, smutek, radost, význam prožívání, schopnost verbalizace prožívání.

Nácvikové aktivity:

- **Nácvik dovedností odolávat tlaku**

Nácvik **schopnosti odmítat** – prozíravé odmítnutí rozpoznáním nebezpečné situace a vyhnutí se, rychlé způsoby odmítání a mimoslovní komunikace např. odmítnutí gestem, způsoby odmítání vhodné pro různé situace např. odmítnutí s vysvětlením, převedení řeči jinam, porouchaná gramofonová deska, odmítnutí s odložením, protiútokem, královský způsob odmítání, např. odmítnutí jednou provždy. Cílem je rozvíjení osobních dovedností – schopnosti odmítat nabízenou drogu a zvýšit schopnost odolávat tlaku vrstevníků

- **Nácvik sociálních dovedností**

Nácvik asertivity, komunikačních a mezilidských dovedností a schopnosti řešit mezilidské konflikty. Hraní rolí.

- **Nácvik zvládání stresu**

Jak se vypořádat se stresem a jakým způsobem jej zvládat v obtížných situacích – konflikty ve vztazích, rodinné problémy..., strategie ke snižování stresu a nalézání pozitivních alternativ k užívání drog při konfrontaci se stresem, techniky relaxace.

- **Budování pozitivního sebehodnocení**

Rozvíjení sebeuvědomění, pozitivního sebehodnocení a sebeúcty, učení se přijímání neúspěchů a potíží, oceňování vlastní vrozené i rozvíjené zdatnosti a jedinečnosti. Cílem je snížení míry užívání drog zvyšováním pozitivního sebehodnocení. Diskuse, práce s pracovními listy. Sebedůvěra a sebejisté vystupování.

- **Uvědomování si hodnot, rozhodovací schopnosti**

Zdokonalování schopnosti racionálně se rozhodovat ohledně užívání drog, učení se strategiím pro rozpoznání problémů, nalézání řešení a výběr mezi alternativami, rozpoznávat existující hodnoty a preferovat ty pozitivní. Práce s pracovním listem Hodnoty. Diskuse.

Individuální poradenství

Seznámení s možností individuálních konzultací v rámci adiktologického poradenství zpravidla probíhá ve spolupráci s psychologem a garantem chlapce při vstupním pohovoru,

případně po první absolvované skupině „kontejner“ oslovením dítěte adiktologem s nabídkou individuální spolupráce.

Konkrétní termín konzultace si domlouvá chlapec s pracovníkem osobně předem, realizace je možná v době Po – Čt v odpoledních hodinách v rozmezí od 15.00 do 18.00 (konec poslední konzultace). Doba trvání individuální konzultace je standardně 45 min., první osobní setkání 60 min., krátká intervence 15 min.

Průběh individuálních konzultací a obsahová náplň závisí na konkrétní situaci chlapce (po detoxu, motivovaný ke změně, nesmířený s možností neužívat NL, v různé fázi užívání, problém s nelátkovým závislostním chováním, problém s nezvládáním emočních stavů, užívání jako forma sebemedikace).

1. Kontakt

Předání základních informací možností spolupráce, upřesnění podmínek a nastínění, jak může spolupráce vypadat, vyslechnutí dítěte – aktuální pocity, jeho představy o spolupráci, očekávání, potřeby, dialog vedený tak, aby bylo dítě vyslechnuto s respektem a přijetím. Mapování emočního ladění, znaků odvykacího syndromu, potíží (např. bažení).

Technika motivačního rozhovoru (reflektivní naslouchání, otevřené otázky, oceňování a shrnování).

2. Setkání

Mapování a určení míry závažnosti problému (doplnění anamnézy + adiktologická diagnostika), zmapování stupně motivace ke spolupráci, budování pracovního vztahu založeného na přijetí a důvěře, motivační rozhovor na běžná témata – kamarádi, zájmy, škola, přítelkyně.

3. Setkání

Práce s ambivalencí, rozporování, zhodnocení stádia dle cyklického modelu změny (Prochaska a DiClemente): prekontemplace – ignorování problému v užívání návykových látek a také nechutí cokoliv změnit. Stádia kontemplace – začal přemýšlet o změně svého životního stylu a zvažovat pro a proti pravidelného užívání NL (marihuany, pervitinu, alkoholu). Stádium odhodlání – rozhodl se pro změnu, zápory užívání převažují nad pozitivy. Stádium akce – o dosažení změny aktivně usiluje. Stádium udržování.

Práce s Formulářem rovnováhy a rozhodování

4. Setkání

Jaké cíle si chce stanovit v otázce užívání NL či jiného závislostního chování (ve vztahu k PC, mobilu, ...), hledání zdrojů podpory v realizaci změny (které osoby a strategie mi mohou pomoci – v rodině, kamarádi, další osoby).

Práce s Formulářem individuálního plánování

5. Setkání

Prevence relapsu - plánování a strukturování volného času, příprava dovolenky, zvládání nebezpečných situací, spouštěče – krizové a zátěžové situace, které pocity, situace, osoby by mi mohli stát v cestě, náhradní odměna místo NL.

6. Setkání

Reflexe dosažených cílů, změny, selhání – laps x relaps jako další východisko a poučení se z chyb, hledání nových alternativ, posun, sebereflexe, ocenění úspěchů přinášení a otevírání hlubších témat, vztahy, budoucnost.

7. Ukončení spolupráce – návrat do rodiny, přemístění, ...

Rodinné poradenství

Převážná většina nežádoucího chování u klientů DÚM má původ v disfunkčním rodinném systému. Spolupráce s rodiči je často problematická. V oblasti rodinného poradenství často narážíme na neochotu či nezáměr rodinných příslušníků spolupracovat na řešení výchovných problémů. Důvodem bývá i nedostatečná informovanost rodičů a strach z ohrožení nezletilým. Nově hodláme realizovat setkání – specifický program pro rodiče klientů, kteří mají zájem lépe porozumět problematickému chování svých dětí, inspirovat se ke srozumitelnější komunikaci a zlepšit vztahové podmínky v rodině.

Jednodenní setkání rodičů klientů DÚM „Pojďme jim naproti“

Pořádající organizace: DÚM Lublaňská 33, Praha 2

Odpovědný pracovník: Mgr. Marcela Metelková

Místo konání: DÚM Lublaňská 33, Praha 2 / park Stromovka

V rámci diagnostického pobytu je kladen důraz na spolupráci s rodinou a zlepšení vztahu v rodinném systému. Cílem tohoto projektu je oslovit blízké osoby klientů (rodiče, prarodiče, další blízké osoby), motivovat je k této spolupráci a k řešení nápravy jejich problematických vztahů s klienty DÚM.

Víkendové setkání by mělo být programem, jež si klade tyto **cíle**:

- ✓ zvýšit schopnost účastníků porozumět chování v období dospívání, jeho charakteristice a úskalím, jež přináší
- ✓ zlepšit povědomí o formách rizikového chování a drogové problematiky (práce s mýty, drogová trestná činnost)
- ✓ získat prožitkovou formou nové dovednosti v oblasti komunikace a vztahů

Součástí programu bude předání informačních a edukačních materiálů účastníkům akce. Setkání proběhne v budově DÚM nebo v některém z pražských parků (Stromovka). Při konání akce venku budou podmínky adekvátně přizpůsobeny. Program připraví a realizují kmenoví zaměstnanci DÚM (psycholog, speciální pedagog) a adiktolog.

Program akce:

- 10.00 – Přivítání a prezence účastníků
- 10.30 – 12.00 – O dospívání - „Naučme se jim lépe rozumět“ (speciální pedagog)
- 12.00 – 13.00 – Pauza na oběd
- 13.00 – 14.00 – O drogách - „Huliči“ - rizika návykových látek (adiktolog)
- 14.00 – 14.30 – Přestávka – občerstvení
- 14.30 – 15.30 – O komunikaci - „Vím, co mi sděluješ?“ (psycholog)
- 15.30 – 16.30 – Diskuse a vyhodnocení programu formou evaluačního dotazníku, závěr

Spolupráce s dalšími organizacemi

Již několik let využívá DÚM spolupráci s Nadačním fondem Albert.

V letošním roce jsme získali díky projektu „**Životní cestou s pozitivním prožitkem**“ příspěvek z majetku nadačního fondu v rámci programu „**Bertík pomáhá 2021**“ na realizaci našeho projektu ve výši **60 000,- Kč**.

Podstatnou součástí projektu je možnost financování aktivit dětí, zařazených do adiktologické skupiny „Kontejner“. V průběhu roku 2021 bychom chtěli realizovat v rámci preventivní nespécifické práce se skupinou řadu zátěžových programů – prožitkové aktivity posilující kohezi, spolupráci, interakční a pohybové hry, např. pobyty na horách, výlety, letní pracovní – relaxační tábor, kde je hlavní důraz kladen na individuální přístup a práci v malé skupině. Je využíván potenciál psychické i fyzické zátěže, síly nového zážitku, pocitu úspěchu, korektivní zkušenosti, skupinové dynamiky a aktivní účasti klientů při organizaci a chodu celého programu.

Prevence v adiktologii zahrnuje všechny aktivity související s užíváním návykových látek, ale také aktivity související s tzv. nelátkovými závislostmi (např. gambling, hraní PC her). Projevy obou typů závislostí se projevují i u adolescentů v naší adiktologické skupině. Naším cílem je také uskutečnit v rámci zátěžových akcí návštěvy a setkávání s klienty zařízení zaměřených na léčbu závislostí, např. K-centra a další organizace (doléčovací centrum, skupina pro patologické hráče a při Adiktologické ambulanci).

Další intervenční programy, které nejsou zaměřeny na děti ohrožené užíváním OPL

Pracovní terapie

Abychom mohli zvyšovat kompetence chlapců v oblasti pracovních dovedností a připravenosti na budoucí povolání, mají chlapci díky vynikající spolupráci se společnostmi Komwag a Pražské služby možnost uzavřít dohodu o provedení práce na úklidové služby a vyzkoušet si pravidelnou pracovní činnost. O tuto možnost je mezi chlapci velký zájem. Pracovní terapie je nedílnou součástí prováděné diagnostiky, pomáhá při vytváření pracovních návyků a plnění standardních povinností.

Hippoterapie

Každý týden se skupina chlapců účastní hippoterapeutického programu ve spolupráci s Jupiter o.p.s. v Řevnicích. Tato aktivita je chlapci velmi pozitivně vnímána. V rámci této spolupráce se uskutečnila i návštěva Národního hřebčína v Kladrubech nad Labem.

Výchovně vzdělávací činnosti speciálních pedagogů v rámci školního programu:

Pracujeme s chlapci na:

- získávání a rozvoji kompetencí
- sebepoznání a budování sebehodnoty, chápání a přijímání svých limitů, zároveň ale na objevování svého potenciálu a jeho využití (úspěch = motivace ke změně)
- motivaci k získání vzdělání (práce, která mne baví – cesta k legální obživě, uspokojení, naplnění, smysl života)
- získávání pravdivých informací v oblastech rizikového chování – vedeme je k zamýšlení se nad svým nežádoucím chováním, k pochopení důsledků, k motivaci ke změně. Mezi probíraná témata patří: Návykové látky (dělení, účinky,...), Alkohol a jeho působení v organismu, Závislost zdravotní důsledky užívání drog, Nelátkové závislosti (závislostní chování na PC, gambling, závislost na internetu, mobil. telefonu, ...), Služby pro uživatele a možnosti léčby, Rizikové chování ve sportu a v dopravě, Kriminalita spojená s užíváním NL a trestní odpovědnost, HIV a rizikové sexuální chování a další
- rozvíjení nadání klientů, rozvíjení schopnosti relaxovat, návratu starých a objevování nových koníčků a zájmů (výtvarná arteterapie – ve třídě či v keramické dílně, muzikoterapie, dramaterapie)

Výchovně vzdělávací činnosti vychovatelů:

- *Arteterapie*
- *Fyzické a sportovní aktivity*
- *Spolupodílení na chodu zařízení*
- *Víkendové a prázdninové pobyty*

V rámci diagnostického pobytu se snažíme vést klienty k účasti na programech zážitkové pedagogiky. Pořádáme jednodenní, víkendové i týdenní akce. Podle naší zkušenosti je to jeden z nejúčinnějších nástrojů práce s delikventní mládeží.